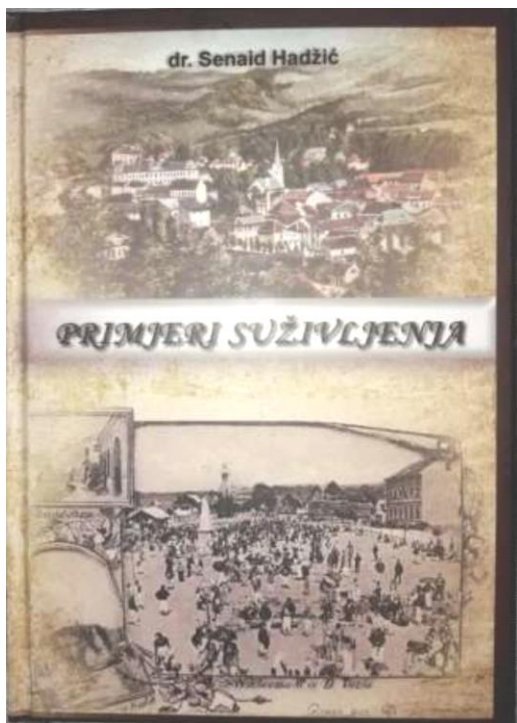

Amir KRPIĆ, asistent

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli

SENAID HADŽIĆ, PRIMJERI SUŽIVLJENJA: BILJEŠKE O TUZLANSKOM KRAJU U 19. STOLJEĆU, TUZLA 2017, 467 STR.

U posljednje vrijeme javni diskurs u Bosni i Hercegovini približava se starim, neutemeljenim idejama da u ovoj zemlji nije moguć suživot. Ko i iz kojih razloga potencira takve tvrdnje je pitanje o kojem treba raspravljati na drugom mjestu. U takvim okolnostima, profesor sa Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, Senaid Hadžić, je 2017. godine objavio knjigu koja se, iz historijske perspektive, suprotstavlja već uvriježenim tvrdnjama da u Bosni i Hercegovini suživot nije moguć.

Knjiga nosi naslov „*Primjeri suživljenja: bilješke o tuzlanskom kraju u 19. stoljeću*“. Izdavači knjige su Arhiv Tuzlanskog kantona,

Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona i Centar za istraživanje moderne i savremene historije. Recenzenti knjige su Sead Selimović i Izet Šabotić sa Univerziteta u Tuzli, Adnan Velagić sa Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru i Ivan Balta sa Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku. Knjiga je napisana na 467 stranica, na kojima se donosi ukupno 819 podložnih napomena.

Autor je u stvaranju ovog djela koristio obimnu neobjavljenu i objavljenu arhivsku građu i literaturu, tako da bibliografski popis zauzima 50 stranica. Neobjavljene izvore autor je koristio iz fondova Arhiva Republike Srbije u Beogradu, Arhiva Bosne i Hercegovine u Sarajevu, Arhiva Tuzlanskog kantona u Tuzli, Arhiva Franjevačke Provincije Bosne Srebrene u Sarajevu, Arhiva franjevačkog samostana u Tolisi, zatim dokumente Franjevačkog samostana Kraljeva Sutjeska i Franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla u Tuzli, te građu Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu. Pored toga, autor je koristio još 50 objavljenih izvora, kao i veći broj rukopisa, knjiga, članaka, rasprava i novina.

Strukturalno, knjiga je podijeljena na šest zasebnih poglavlja. Autor se potrudio da na početku knjige, kao i na početku svakog poglavlja, donese nekoliko mudrih misli domaćih i stranih intelektualaca. Prvo poglavlje u ovoj knjizi nosi naslov „*Kontinuitet zajedničkog življenja. Stalne migracije i njihov uticaj na promjene konfesionalne strukture stanovništva tuzlanskog kraja u 19. stoljeću*“, u kojem autor piše o karakteristikama tuzlanskog kraja u predosmanskom periodu, zatim o uspostavljanju osmanske vlasti, upravno-teritorijalnom uređenju prostora o kojem se govori, potom različitosti kultura kao posljedici demografskih promjena, te uspostavljanju konfesionalne ravnoteže pod austrougarskom upravom.

U drugom poglavlju pod naslovom „*Primjeri zajedničkog življenja u Donjoj Tuzli tokom 19. stoljeća prema zapažanjima savremenika*“ autor donosi zabilješke pojedinih savremenika. To se, prije svega, odnosi na malo korištena i javnosti uglavnom nepoznata *Zapažanja* Pavla Rovinskog iz 1879. godine. Autor donosi pomenuta zapažanja ovog putopisca o geografskom položaju Donje Tuzle i tuzlanskog kraja, specifičnostima naselja, svadbenim običajima katoličkog i pravoslavnog stanovništva i džuma namazu kod muslimana. Nakon toga autor u ovom poglavlju daje kratak osvrt na vjersku toleranciju kroz prizmu odnosa osmanskih vlasti prema nemuslimanskom stanovništvu. Potom donosi popis džamija u Donjoj Tuzli sa pratećim opisom uz svaku od njih, te daje osvrt na katoličke i pravoslavne vjerske objekte u Tuzli. Poglavlje zaključuje sa statističkim prikazom i upravno-teritorijalnim okvirom Zvorničkog sandžaka.

Treće poglavlje posvećeno je katoličkom stanovništvu ovog kraja, a nosi naslov „*Rimokatoličke župe Breške i Donja Tuzla u 19. stoljeću. Osnivanje, teritorijalni okvir i osobnosti stanovništva*“. Na nešto manje od 40 stranica dr. Hadžić u ovom poglavlju daje historijski pregled razvoja navedenih župa, te položaj katoličkog stanovništva u njima.

Četvrto poglavlje nosi naslov „*Sakralni objekti islamske arhitekture na području Zvornika u vrijeme osmanske vladavine*“. Poglavlje započinje pregledom procesa uspostavljanja osmanske vlasti u Zvorniku, na što se nadovezuje dio o procesu prihvatanja islama i demografskim promjenama na ovom području. Autor potom donosi, slično kao za Tuzlu, popis džamija u Zvorniku sa pratećim opisom za svaku pojedinačno. Osim njih, dr. Hadžić je izdvojio i nekoliko džamija monumentalne vrijednosti koje su se nalazile na širem području Zvorničkog kadiluka.

Sljedeće, peto poglavlje, posvećeno je obrazovnim prilikama tuzlanskog kraja. Poglavlje nosi naslov „*Konfesionalno školstvo stanovništva tuzlanskog kraja u 19. stoljeću – primjer suživljenja*“. Kako se iz naslova može vidjeti, riječ je o obrazovnom sistemu organizovanom po konfesijama. Autor najprije daje presjek obrazovnih prilika pod uticajem reformskog pokreta koji su započeli provoditi osmanski državnici u 19. stoljeću, a koji poznajemo kao *tanzimat*. Zatim dr. Hadžić posvećuje konkretnu pažnju obrazovnim prilikama muslimana, pravoslavaca i katolika odvojeno, predstavljajući to kao primjer suživljenja – iako su djeca pohađala odvojene škole, ipak su sve tri vjerske zajednice živjele zajedno, jedne sa drugima, manje-više dijeleći sličnu sudbinu i slične svakodnevne probleme i poteškoće.

Posljednje, šesto poglavlje, posvećeno je društvu *Napredak*, a nosi naslov „*Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ na početku 20. stoljeća i njegovo djelovanje u tuzlanskom kraju*“. Autor u ovom poglavlju donosi pregled djelovanja ovog društva od njegovog osnivanja u Bosni i Hercegovini, a potom i osnivanja ogranka za Tuzlu, sa akcentom na kulturnu i društvenu djelatnost društva u prvim godinama 20. stoljeća.

Nakon ranije spomenutog bibliografskog popisa, na posljednjim stranicama knjige su registar ličnih imena i registar autora, zatim bilješka u autoru, te izvodi iz recenzija. Na kraju treba dodati da iako ova knjiga predstavlja naučno, historiografsko djelo, ona je ipak pisana veoma jednostavnim stilom i jezikom, sa dosta objašnjenja u podložnim napomenama, tako da je lahko čitljiva ne samo za stručnu i naučnu, već i za širu čitalačku javnost, odnosno za sve one koji žele saznati više o historiji, a posebno kulturnoj historiji tuzlanskog kraja u 19. stoljeću. Zbog toga, svima onima koji su u mogućnosti pročitati ovo djelo, toplo preporučujem da to i učine.

